

Заключительные 75 страниц книги – это фотогалерея, где мы видим композитора как в кругу семьи, так и в окружении коллег-музыкантов. Здесь представлены фотографии Арифа Меликова с Общественным лидером Азербайджана Гейдаром Алиевым, с которым Меликова связывала теплая дружба, с Президентом Азербайджана Ильхамом Алиевым, который всегда высоко ценил талант композитора и вручил композитору премию и высокий орден Гейдара Алиева.

В фотогалерее нашли место и картины самого композитора, которые представляют еще одну грань таланта большого Художника. Здесь также можно увидеть дружеские шаржи Тогрула Нариманбекова и А.Джафарова, которые рисуют картины из жизни композитора.

Последняя страница книги – это обращение автора к читателю, обращение очень теплое и искреннее, проникнутое уважением и любовью к памяти большого Художника и дорогого человека. «Книга писалась с большой и искренней любовью к этому выдающемуся человеку. Я думаю, если внимательно читать, можно ощутить эту любовь в каждой строчке, в каждом слове»⁵.

Это действительно так. Книга словно пропитана уважением, почитанием и любовью к выдающемуся Художнику. А ее автор Айтен Бахшиева-Ибрагимова уже думает о новых проектах и творческих мероприятиях. «Воплощение в жизнь мечты открыло дорогу новым идеям и начинаниям, которые обязательно следует осуществить. Впереди новые проекты, связанные с именем композитора»⁶. Пожелаем автору успехов на этом славном пути!

¹ Айтен Бахшиева-Ибрагимова. И все вокруг становится теплей.. Бакинский рабочий, 4 ноября, 2023

² Там же

³ А.Бахшиева-Ибрагимова. Ариф Меликов: история и современность. Баку, Восток-Запад, 2020, с.101.

⁴ Там же, с.103-104.

⁵ Там же, с. 301.

⁶ Айтен Бахшиева-Ибрагимова. И все вокруг становится теплей.. Бакинский рабочий, 4 ноября, 2023

XXI ƏSRİN TƏHSİL SİSTEMİNDƏ YENİ DƏRSLİK FORMATI AZƏRBAYCAN ƏNƏNƏVİ MUSİQİSİ (I cild. Azərbaycan xalq mahnıları) elektron dərsliyi

Leyla BABAYEVA

Hər bir dövrdə olduğu kimi bu gün də təhsil dövlətin strateji əhəmiyyətli sahəsi olmaqla yanaşı, onun siyasi-iqtisadi, sosial və mədəni inkişafını şərtləndirən əsas bönövrə, eləcə də yeni yaranan cəmiyyətin dəyərlərini həm formalaşdırır, həm də inkişaf etdirir. Bu baxımdan söhbət açdığımız mövzu bu məsələnin sanki məntiqi davamıdır. Təhsil sisteminin bir sıra aspektləri içərisində onun informasişdırılması prosesi əsas yerlərdən birini təşkil edir.

Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası artıq bir neçə illərdir ki, kütləvi informasiya vasitələri (KİV) ilə bir sıra yeni layihələrə imza atıb. Belə ki, həyata keçirilən layihələrə rəhbərliyi Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın rektoru, SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, professor Fərhəd Bədəlbəyli və layihələrin baş redaktoru, Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq

doktoru, professor Təriyel Məmmədov etmişdir. Onların illərcə yorulmadan davam edən əməyi sayəsində həyata keçirilən bu işlər geniş ictimaiyyətin böyük maraq və sevgisinə səbəb olmuşdur.

Bu layihələr içərisində fərqli yönümlü lakin, bir mətləbə - musiqinin geniş oxucu və dinləyici kütləsinə xidmət etməsi xüsusilə önəmlidir. Həm F.Bədəlbəylinin, həm də T.Məmmədovun həyaa keçirdiyi layihələrdə əsas məqsədi məhz buna yönəldilmişdir. Bunlar içərisində Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın məlumat-tədris mühitini əks etdirən (<<https://www.musicacademy.edu.az/>>) saytı, Azərbaycanda ilk musiqişünaslıq jurnalı olan Ü.Hacıbəyli adına BMA və ABİ təsisçiliyi ilə nəşr olunan "Musiqi dünyası" jurnalının (www.musiqi-dunya.az <<http://www.musiqi-dunya.az>>), "Harmony" musiqi mədəniyyəti jurnalının (<<http://harmony.musiqi->

dunya.az/>), Azərbaycanın ənənəvi musiqisini əhatə edən (<<http://enene.musigi-dunya.az/>>), "Musiqi lektoriyası"nda təqdim olunan BMA-nın müəllimlərinin multimediativ formatında mühazirələri (<<http://lecture.musigi-dunya.az/>>), Karaoke - Milli musiqi və poeziya toplusu (<<http://karaoke.musigi-dunya.az/>>), "Azərbaycanın tarixinin canlı səsləri" adlı "canlı səsləri", ifaları ilə musiqimizi rəvəqləndirən (<<http://voices.musigi-dunya.az/>>) saytları və s. göstərə bilərik.

Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın həyata keçirdiyi layihələrdən biri də elektron dərsliklərin yazılması ilə də əlaqədardır. Artıq bir neçə ildir ki, musiqi mədəniyyətinin dahi şəxsiyyətlərinin yazdığı kitabları elektron nəşrlər kimi geniş oxucular üçün təqdim edilir. Bunlar içərisində biz, Ü.Hacıbəylinin "Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları" (<<http://uzeyirbook.musigi-dunya.az/>>), Ü.Hacıbəylinin elektron ensiklopediyasını (<<http://uzeyirbook.musigi-dunya.az/>>), "Muğam ensiklopediyasını" (<<http://uzeyirbook.musigi-dunya.az/>>), Əfrasiyab Bədəlbəylinin "İzahlı monoqrafik musiqi lüğəti"ni (<<http://lugat.musigi-dunya.az/>>), "Azərbaycan teatr ensiklopediyası"nı (<<http://teatrslugati.musigi-dunya.az/>>), "Saz məktəbi" (<<http://saz.musigi-dunya.az/>>) və s. kitablarının elektron nəşrlərini bariz şəkildə misal göstərə bilərik.

Əlbəttə ki, təhsilin informasişdırılmasında elektron dərsliklərin yaranması, onun geniş istifadə imkanlarına dəlalat edən meyarlardandır. İlk olaraq elektron kitab ilə ənənəvi kitabın nə kimi üstünlüklərə malik olması haqqında bir neçə fikir söyləmək məqsədəuyğun olardı.

Elektron kitablar məlumatın əldə edilməsi, yayılması və öyrənilməsinin dəyişdirilməsində mühüm rol oynayaraq təhsil sisteminə böyük inqilab etdi. Ənənəvi kitab modeli öz yerini elektron kitabların təklif etdiyi rahatlığı və əlçatanlığı, məlumatların daha yığcam saxlanılmasına, tələbələrə və müəllimlərə bütöv bir kitabxanəni rəqəmsal cihazın həddləri daxilində aparmağa imkan verib. Bu növ kitablarda mövzunun daha da genişlənməsini, paralel məsələlərin əlavə edilməsi də mümkün olan başlıca xüsusiyyətlərdəndir. Həmçinin biliklərin ötürülməsi və qavranılması prosesində musiqi nümunələrinin səsləndirilməsi, informasiyanın vizuallaşdırılması, hiperistinadlar, qrafik fayllar kimi multimediativ texnologiyalarından istifadə olunması əlbəttə ki, müasir tələbələrin nəinki biliklərə statik olaraq öyrənilməsinə, eləcə də tələbənin hisslərinə təsir kanallarının müxtəlifliyini təmin edir.

Elektron kitabların mühüm əhəmiyyətindən biri onların iqtisadi səmərəliliyindəndir. Rəqəmsal formatlar fiziki çap ehtiyacını aradan qaldırır, istehsal xərclərini azaldır və təhsil resurslarını daha da əlverişli edir. İnformasiyanın bu cür demokratikləşməsi daha geniş auditoriyanın keyfiyyətli təlim materiallarına çıxışını təmin edir, təhsildə iqtisadi boşluqları aradan qaldırır.

Elektron kitabların ətraf mühitə də təsirini qeyd etməmək olmaz. Kağız əsaslı materiallardan rəqəmsal materiallara keçid məsələnin qırılmasını azaltmaqla və ənənəvi nəşriyyat təcrübələri ilə əlaqəli karbon izlərini minimuma endirməklə davamlılıq səylərinə böyük töhvə verir.

Elektron dərsliklər hər tələbəyə təhsil prosesində fəal iştirak etmək, onların öyrənmə prosesini fərdiləşdirmək üçün də şərait yaradır. Onlara passiv müşahidəçi yox, yeni bilik əldə etmək istəyən və öz imkanlarını qiymətləndirə bilən tələbə olmaq üçün imkan verir. Elektron dərslik böyük həcmdə tədris və təlim materiallarını əhatə edərək və yeni tədris metodlarının inkişafına yardım edərək ənənəvi öyrənmə formalarını zənginləşdirir.

Məlumdur ki, yeni tədris texnologiyaların sisteminə təhsilin distant, virtual formalarına xüsusi yer verilir. Bununla belə kommunikasiya, informasiya və kompüter texnologiyaları sahəsində tədrisin əhəmiyyəti özünü daha qabarıq şəkildə büruzə verir. XX əsrin ortalarından etibarən yaranan elektron nəşrlər, hər hansı bir vəsaitin maqnit disk yaxud kompakt disk formatında istifadəsinə imkan yaradır. Onlayn və ya oflayn kimi müxtəlif istifadə formalarından asılı olmayaraq kompüter, planşet, mobil telefon vasitəsilə dərsliklərin istifadə imkanlarının mövcudluğu, rahat axtarış sisteminin mövcudluğu, mobillik - elektron dərsliklərin üstünlüklərindəndir.

Səvindiricidir ki, yuxarıda sadəlanlar daim inkişafdadır. Bu işlərin məntiqi davamı olaraq Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının "Azərbaycan ənənəvi musiqisi və müasir texnologiyalar" kafedrasında tədris olunan "Azərbaycan ənənəvi musiqisi" fənninin tədris proqramına əsasən hazırlanan eyniadlı dərsliyin I cildi "Azərbaycan xalq mahnıları" I cildinin (<<http://lecture.musigi-dunya.az/derslik.pdf>>) elektron nəşrlər siyahısına daxil edilməsidir. "Azərbaycan xalq mahnıları" adlı I cild dərsliyinin müəllifləri Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın "Azərbaycan ənənəvi musiqisi və müasir texnologiyalar" kafedrasının professoru, Əməkdar müəllim, sənətsünaslıq doktoru Cəmilə İsmayıl qızı Həsənova və sənətsünaslıq doktoru, dosent Leyla Ramiz qızı Zöhrabovadır.

Qeyd edək ki, haqqında söz açdığımız elektron nəşr Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın 100 illik yubileyinə həsr olunmuşdur. Bu nəşr musiqi ictimaiyyəti, eləcə də həm müəllimlər, həm də təhsil alan musiqiçi tələbələr tərəfindən xüsusi maraqla qarşılanaraq tez bir zamanda tədris planında elektron vəsait kimi istifadə olunmağa başlanmışdır.

Elektron kitabların üstün xüsusiyyətlərindən biri də bu kitablar vasitəsilə öyrənmə prosesində öyrənmə təcrübəsini artıran interaktiv xüsusiyyətlər təqdim edilir. Multimediativ elementləri, hiperlinklər və axtarış funksiyaları tələbələ məzmunla dinamik şəkildə məşğul olmağa imkan verir, daha immersiv və fərdiləşdirilmiş öyrənmə mühitini təşviq edir.

Söz açdığımız Azərbaycan ənənəvi musiqisinin elektron dərsliyində xalq mahnılarının janr xüsusiyyətləri, Azərbaycan xalq mahnılarının notlaşdırılması tarixi, xalq mahnılarına dair tədqiqatlar (əmək mahnıları, mərasim mahnıları, məişət mahnıları və tarixi mahnıların - janr xüsusiyyətləri və nəzəri əsasları), xalq mahnılarının məqam əsası, xalq mahnılarının melodikası; xalq mahnılarının forma-quruluş xüsusiyyətləri, xalq mahnılarında musiqi metro-ritmi ilə poetikanın vəhdəti, xalq mahnıları bəstəkar yaradıcılığında, ənənəvi musiqidə vokal-xoreoqrafik janrlar (halay, haxışta), meyxana janrı, dini musiqi, Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların musiqi folkloru haqqında mövzular öz əksini tapmışdır. Elektron dərslikdə həmçinin hər mövzudan sonra test tapşırıqları da təqdim olunmuşdur. Bu isə əlbəttə ki, mövzunun daha da yaxşı mənimsənilməsinə şərait yaradan vacib amillərdəndir.

Yeni tədris ili (2013-2014) üçün dərsliyin II cildinin hazırlanması nəzərdə tutulub. İkinci cild Azərbaycan xalq musiqisinin digər qolu olan Xalq rəqslərinə həsr olunacaqdır. Onu da qeyd edək ki, "Azərbaycan ənənəvi musiqi" elektron dərsliyi ümumilikdə IV cildən ibarət

olması nəzərdə tutulub. Belə ki, ikinci hissə "Azərbaycan xalq rəqsləri", III hissə "Azərbaycan muğamları" və nəhayət IV hissə "Aşıq yaradıcılığı" kimi fundamental mövzuları əhatə edəcəkdir.

Beləliklə, "elektron kitablar öz səmərəliliyi, interaktiv və ekoloji cəhətdən davamlı həllər təklif etməsi baxımından təhsil sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilib" - desək yanlışlarıq. Sənətşünaslıq doktoru, professor Tariyel Məmmədov yazır: "Musiqiçi hazırlığında tədris prosesinin təkmilləşməsində elektron dərsliklərin tədrisə daxil edilməsi mütləq vəsitədir. Onların çap versiyasından əsas fərqi odur ki, bu məhsullarda multimediyə kontentinin tələbələr tərəfindən tam həcmdə istifadə imkanı reallaşdırılmışdır".

Biz də öz növbəmizdə görülən və gələcəkdə görülməli işlərin həllində əziyyəti olan hər bir mütəxəssisə uğurlar arzulayaraq, müxtəlif təhsil ocaqlarında həm ixtisas fənlərin tədrisində, həm də ümumilikdə təhsil alan tələbələr və gələcək tədqiqatçılar üçün bir çox kitabların elektron formada ərmağan olunmasını arzulayırıq.

